

آپ ﷺ دی نعت تے بھرواں کم ہويا اے۔ اپنیاں وی کیتا تے بیگانیاں نے وی۔ ہن تیکر ایس موضوع تے کم کرن والیاں نے کئی پکھاں تے کم کیتا۔ پر اے وی کئی کچھ لکویں رہ گئے نیں۔ جیہناں تے کم ہونا چاہیدا اے۔ ایہناں وچوں اک کچھ پنجابی نعت وچ ارداس (استغاثہ) وی اے۔ ایہہ شہیت بال پنے توں نعت نال جڑت دا نتیجہ سی جے ایس کچھ تے کم کرن دی رتجھ جاگ پئی۔

ایس لئی جدوں ایم فل دا مقالہ لکھن دا ویلا آیا، میں اپنے محترم استاد پروفیسر ڈاکٹر محمد سعید خاور بھٹا ہوراں نوں اپنی ایس رتجھ بارے دسیا۔ اوہناں نے ایس موضوع نوں نہ صرف سلاہیا سگوں مقالہ لکھن لئی مواد اکٹھا کرن توں لے کے مقالے نوں ترتیب دین تیکر پرچھاویں وانگوں میرے نال نال رہے۔

میں ایس موضوع دی ترتیب ایس ڈھنگ نال کیتی اے جے ایہدا پچھوکر، اہمیت تے افادیت پوری طرح واضح ہو جائے تے ایس موضوع دی چون دا مقصد تکھڑ کے سامنے آجائے۔ ایہدے لئی میں اپنے ایس مقالے ”پنجابی نعت وچ ارداس“ نوں چار باباں وچ ونڈیا اے:

پہلا باب دا سرناوساں ”نعت دی ریت“ اے جیہدی ویاکھیا لئی اگے ایہدے ست جُز بنائے نیں۔

جُز ”الف“ وچ عربی، فارسی، اردو تے پنجابی دی نعت دیاں کتاباں وچ دتے گئے نعت دے لغوی معنی درج کیتے گئے نیں۔ ایہناں ساریاں کتاباں وچ بیان کیتیاں ہوياں تعریفاں دا نچوڑ ایہہ وے جے نعت دا معنی تعریف کرنا یاں صفت بیان کرنا اے۔

جُز ”ب“ وچ نعت دے اصطلاحی معنیاں دے حوالے نال ویروا اے۔ سیانیاں تے سوچھواناں دی رائے ایہہ وے جے ”نعت“ دا اکھر حضور نبی کریم دی صفت ثنا کرن تے اوہناں دے گن گن لئی ای ورتیا جاندا اے یاں مخصوص اے۔

جُز ”ج“ وچ قرآن مجید دیاں کچھ اودہ آیات درج کیتیاں نیں جیہناں وچ حضور ﷺ دی تعریف کیتی گئی اے یاں اوہناں دیاں صفتاں بیان کیتیاں گئیاں نیں۔ اُنج تے لفظ ”نعت“ سانوں قرآن مجید وچ نہیں ملدا پر تھان تھان تے کائنات دے خالق نے اپنی ایس چھیکڑولی کتاب وچ اپنے محبوب ﷺ دیاں صفتاں بیان کیتیاں نیں

تے بھرویں تعریف کیتی اے۔

جُو ”ذ“ وچ صحابہ کرامؓ دی نعتیہ شاعری بارے دس پائی اے۔ تاریخ دسوی اے جے تقریباً دو سو صحابہ کرامؓ تے صحابیاتؓ نوں نعت آکھن دا شرف ملیا پر اتھے ساریاں دا ذکر کراں گے تے گل لمیری ہو جائے گی۔ ایس لئی کجھ صحابہ کرامؓ دیاں نعتاں دا ذکر کیتا اے۔ صحابہ کرامؓ دی نعت اک معیار اے۔ اپنے آقا ﷺ دے حضور ادھناں جو کجھ پیش کیتا اوہ ہر زمانے دے نعت گولی اک معیار تے نمونہ اے۔

جُو ”ہ“ وچ فارسی نعت دے پچھو کڑ بارے گل بات کیتی اے۔ فارسی زبان وچ نعت دے پچھو کڑ دا ذکر کرنا ایس لئی وی ضروری سی جے اک تے عربی توں بعد فارسی دوجی وڈی زبان مٹھی جاندی اے تے دوجا ایہہ جے نعت عربی توں پنجابی تیکر فارسی راہیں اپڑی۔

جُو ”و“ عربی زبان دے سرکڈھویں نعت گو شاعراں دا ذکر کیتا اے تاں جے ایہہ گل کھل جائے جے نعت صرف حضور ﷺ تے صحابہ کرامؓ دے زمانے تیکر ای محدود نہیں رہی سگوں بعد دے عربی شاعراں نے وی ایس ریت نوں جاری رکھیا۔

جُو ”ز“ وچ فارسی دے سرکڈھویں نعت گو شاعراں دی نعت تے چانن پایا ہے۔ کیوں جے عربی توں مگروں فارسی زبان وچ نعت دا کافی ذخیرہ موجود اے تے فارسی نعت گو شاعراں دا مقام مرتبہ کسے تعارف دے محتاج نہیں۔ دوجا باب ”ارداس یاں استغاثہ کہہ اے؟ دے سرناویں پٹھ ترتیب دتا اے۔ جیہدے تن جُو بنائے نیں۔

جُو ”الف“ وچ ایہہ ویروا کیتا اے جے عہد نبوی ﷺ دی نعت وچ ارداس یاں استغاثے دا وجود ہے سی یاں نہیں۔ ایس حوالے نال کجھ صحابہ کرامؓ دیاں نعتاں درج کیتیاں نیں جیہناں وچ ارداس دا رنگ اگھڑواں دسدا اے۔

جُو ”ب“ وچ صحابہ کرامؓ دے زمانے توں مگروں عربی نعتیہ شاعری وچ ارداس دا تذکرہ کیتا اے۔

جُو ”ج“ وچ فارسی زبان دے اوہ نعتیہ کلام ذکر ہوئے نیں جیہناں وچ شاعر حضرات نے اپنے آقا ﷺ دے دربار وچ ارداسی دی حیثیت نال نظر آؤندے نیں۔

تھے باب ”پنجابی وچ نعت دی ریت“ وچ پنجابی دے پہلے معلوم شاعر بابا فرید توں لے کے اجوکے دور تیکر نعت دے ارتقاء بارے ویروا کیتا اے۔ تاں جے سانوں اپنی ماں بولی وچ ایس صنف بارے پوری جانکاری ہو جائے۔

چوتھے باب ”پنجابی نعتیہ شاعری وچ استغاثہ یاں ارداس“ وچ ایہہ ویروا کیتا اے جے اوہ ریت جیہدا مڈھ عربی نعتیہ شاعری توں بچھا فارسی توں ہوندی ہوئی پنجابی تیکر اپڑی تے اج ایہہ ریت کتھے کھلوتی اے۔ ایس باب دے اگے فیروا جڑ بنائے نیں۔ جڑ ”الف“ وچ کلاسیکل نعتیہ وچ استغاثہ یاں ارداس دے حوالے نال چوٹیوں شاعراں دا ذکر کیتا اے تے جڑ ”ب“ وچ جدید نعتیہ شاعری دے سرناویں پیٹھ ایس کچھ دا تذکرہ اے۔ تاں جے ایہہ حقیقت کھل جائے جے کلاسیکل شاعری تے جدید دور دی شاعری دوواں وچ استغاثہ بھرواں لہندا اے۔

کیوں جے ایہہ موضوع نویکلا تے بڑا حساس سی ایس لئی ایہدی کھوج پرکھ لئی جد پینڈے پیا تے پتہ لگا جے ایس حوالے نال مواد اکٹھا کرنا کوئی ایڈا سوکھا کم نہیں۔ پرفیر اللہ تے اوہدے رسول ﷺ نوں سور کے کم شروع کر دتا۔ مقالے دی تیاری تے تکمیل لئی گورنمنٹ کالج یونیورسٹی دی لائبریری دے نال نال پنجاب یونیورسٹی دی مین لائبریری تے اورینٹل کالج دی لائبریری توں وی موضوع دے متعلقہ مواد حاصل کیتا۔ ایس حوالے نال نعت ریسرچ سنٹر کراچی دا تعاون وی ملیا۔ ایس توں اڈا راجا رشید محمود تے رسول اللہ ﷺ دی محبت دی لڑی وچ پڑھے ہوئے ہور سیانے لوکاں توں وی جانکاری لئی۔ سبھ توں ودھ میرے نگران استاد پروفیسر ڈاکٹر سعید خاور بھٹا صاحب دی ہلا شیری، شفقت تے راہنمائی نے اپنا رنگ دکھایا تے اج ایہہ مقالہ توڑ چڑھ گیا اے۔

دعاواں دینا واں اپنے ماییاں نوں جیہناں حمدیاں اللہ اکبر دی واج میرے کینیں پائی تے حضور ﷺ دی محبت دی گڑھتی دے کے حیاتی دے سرفرتے ٹوریا۔ میں بھجیاں اکھتیاں تے کنبدے ہتھیاں نال رب کریم اگے فریاد کرناں جے حضور ﷺ دی محبت دے صدقے اوہناں دے جانے انجانے گناہ بخش دوے تے جنت الفردوس وچ حسینین کریمین دے قداماں وچ تھاں عنایت کردیوے۔